Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.07.1997, sp. zn. 2 Cdon 1437/96, ECLI:CZ:NS:1997:2.CDON.1437.1996.1

Číslo: 45/1998

Právní věta:

Nárok oprávněné osoby vůči osobám, kterým byla věc vydána (§ 5 odst. S zákona č. 87/1991 Sb.), je podmíněn tím, že osoba, jejíž nároky nebyly uspokojeny, vyzvala ve lhůtě podle ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb. k vydání věci povinnou osobu, která věc držela k 1. 4. 1991 (ke dni účinnosti citovaného zákona).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.07.1997

Spisová značka: 2 Cdon 1437/96

Číslo rozhodnutí: 45

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rehabilitace

Předpisy: 87/1991 Sb. § 5 odst. 2 a 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Městský soud v Praze rozsudkem potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. 4. 1995, kterým byla zamítnuta žaloba se žádostí, aby žalovaná byla zavázána uzavřít s původním žalobcem dohodu o vydání ideální poloviny označených nemovitostí v katastrálním území P. N., eventuálně, aby bylo určeno, že je jejich vlastníkem; odvolací soud potvrdil rozsudek obvodního soudu ve znění, které odpovídalo změně žalobního návrhu ve stadiu odvolacího řízení. Soud prvního stupně žalobu zamítl se závěrem, že žalobce J. Š. (který zemřel 7. 9. 1995 a jako dědičky po něm vstoupily do řízení ve stadiu řízení odvolacího žalobkyně V. Š., R. Š. a V. P.) jednak není oprávněnou osobou a jednak neprokázal, že by povinné osobě bytovému podniku, který nemovitosti jako celek vydal žalované, řádně a včas doručil výzvu k vydání nemovitostí. Městský soud sice uvedl, že se neztotožňuje s prvním ze závěrů soudu prvního stupně, nicméně své posouzení blíže neodůvodnil s poukazem na totožný závěr ohledně výzvy k vydání nemovitostí. V řízení nebylo prokázáno jak uvedl odvolací soud tvrzení, že žádost J. Š. byla podána u povinné osoby, tj. bytového podniku, dne 22. 7. 1991. Výzva k vydání nemovitostí datovaná dnem 19. 7. 1991, od které žalobkyně odvozují právo na vydání nemovitostí, nemá podle odvolacího soudu pro posouzení včasného uplatnění nároku žádný význam, neboť byla adresována obvodnímu úřadu, který není povinnou osobou ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., v tehdy platném znění. Odvolací soud současně zamítl návrh

žalobkyň na připuštění dovolání, vycházeje ze závěru, že posouzení otázky, zda žádost na vydání nemovitosti byla podána řádně a včas povinné osobě, není zásadního právního významu.

Proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podaly žalobkyně, řádně zastoupeny advokátem, včas dovolání, jehož přípustnost dovozovaly z ustanovení § 239 odst. 2 o.s.ř. Za otázku zásadního právního významu, pro kterou jim odvolací soud neměl odepřít dovolání, žalobkyně považovaly jednak posouzení toho, jaké skutečnosti musí žalobce prokázat k důkazu o existenci výzvy k vydání nemovitosti, tvrdí-li povinná osoba, že výzvu nemá k dispozici, eventuálně, že ji nepřevzala, jednak určení povinné osoby, které měla být výzva adresována. Právní posouzení otázky druhé mají žalobkyně za nesprávné (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.), poukazujíce na judikaturu Nejvyššího soudu k otázce, za jakých podmínek přechází na obec majetek, k němuž nebyl oprávněnou osobou uplatněn nárok podle zákona.

V okolnosti, že nebyly provedeny navrhované důkazy (např. inventárním seznamem razítek bytového podniku, spisem obvodního úřadu aj.), spatřují žalobkyně naplnění dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř. a tvrdí, že v důsledku této vady soud vycházel z neúplného a nesprávně zjištěného skutkového stavu věci. Kromě toho žalobkyně uplatňují dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř., neboť v provedeném dokazování má oporu právě závěr opačný, totiž, že řádně a včas podaly výzvu u povinné osoby, přičemž v této souvislosti zdůrazňují zejména dopis ze dne 23. 7. 1991, doručený bytovému podniku dne 31. 7. 1991.

Žalovaná žádala, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl proto, že se v něm jen opakují nedůvodné námitky, s nimiž se odvolací soud beze zbytku vypořádal.

Nejvyšší soud dovolání dovolatelel zamítl.

Z odůvodnění:

Rozsudek odvolacího soudu je rozsudkem potvrzujícím, neboť přes určitý rozdíl ve znění žaloby, která byla zamítnuta soudem prvního stupně, odvolací soud shodně vymezil postavení účastníků tím, že stejně jako soud prvního stupně odepřel žalobkyním nárok na vydání věci v rozsahu jedné ideální poloviny. Protože tzv. zmatečnost tohoto rozsudku, která by mohla založit přípustnost podaného dovolání podle ustanovení § 237 odst. l o. s. ř., není tvrzena a ani z obsahu spisu se nepodává, přichází v úvahu jen přípustnost dovolání podle ustanovení § 239 odst. 2 o.s.ř. Jestliže odvolací soud návrh žalobkyň na vyslovení přípustnosti dovolání zamítl, pak dovolání může být přípustné pouze za předpokladu, že dovolací soud dojde k závěru, že rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam. Posouzení se přitom soustřeďuje jen k těm právním závěrům, na nichž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá. V dané věci jde o závěr jediný, totiž, že obvodní úřad není povinnou osobou ve smyslu § 4 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., a tomu odpovídající závěr, že výzva k vydání nemovitosti jemu doručená nemá žádných účinků (odvolací soud jmenovitě zdůraznil vliv na včasnost výzvy). Rozsudek odvolacího soudu ovšem spočívá a to především také na závěru, že žalobkyně neprokázaly, že dne 22. 7. 1991 doručily povinné osobě (bytovému podniku) výzvu k vydání nemovitosti. Tento závěr je z hlediska posouzení přípustnosti podaného dovolání bez významu, neboť je závěrem skutkovým. Východiskem k němu byly odvolacímu soudu předpisy procesního práva a v něm vyjádřil svůj názor na výsledky provedeného dokazování. V sledovaných souvislostech má význam jen posouzení důkazního břemene; závěry z něj plynoucí jsou skutečně závěry právními, neboť mají bezprostřední vliv na rozhodnutí o věci samé. V soudní praxi ve věcech restitučních a rehabilitačních není pochyb (a ostatně ani dovolatelka v tomto ohledu netvrdí opak), že povinnost tvrdit existenci výzvy k vydání věci a skutečnosti provázející její doručení povinné osobě v zákonné lhůtě, jakož i povinnost důkazní ohledně těchto tvrzení, stíhá osobou oprávněnou. Právní závěr odvolacího soudu vycházející z téhož předpokladu je tedy zcela standardní a nemůže mít zásadní právní význam.

Přípustnost podaného dovolání se proto v dané věci spojuje pouze s kladnou odpovědí na otázku, zda je zásadního významu právní závěr odvolacího soudu, že obvodní úřad není povinnou osobou ve smyslu ustanovení § 5 odst. 5 a § 4 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., a závěr, že výzva k vydání nemovitosti jemu doručená nemá žádných účinků (odvolací soud jmenovitě zdůraznil vliv na včasnost výzvy). Předestřená otázka, která se přesně klade tak, zda doručení výzvy k vydání věci obvodnímu úřadu je doručením povinné osobě z hlediska existence nároku tzv. pominuté oprávněné osoby podle ustanovení § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., je zásadního právního významu. Posouzení této otázky činí rozhodnutí odvolacího soudu právně významným jednak vzhledem k tomu, že podle poznatků Nejvyššího soudu není výrazem ustálené judikatury, a jednak se zřetelem k závěrům, které Nejvyšší soud vyjádřil v rozhodnutí uveřejněném pod č. 17/1997 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Ostatně dovolatelky na tyto závěry poukazují a právě z nich dovozují, že přechod vlastnictví sporných nemovitostí na obec má za následek, že výzvu doručenou úřadu její městské části doprovázejí zákonné účinky.

Okolnost, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 o.s.ř., a to v rozsahu, který je určen výše formulovaným právním posouzením věci, s sebou nese, že dovolatelky jsou oprávněny napadnout rozsudek odvolacího soudu pouze z důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., totiž pro nesprávné právní posouzení věci. Tento důsledek vždy pojmově doprovází přípustnost dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu, která je spojena jen se zásadním významem právního posouzení věci. Z toho také plyne, že z ostatních dovolacích důvodů je žalobkyním k dispozici pouze dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř., neboť k vadám řízení, jež tento důvod postihuje, přihlíží dovolací soud vždy z úřední povinnosti (jak již uvedeno, vady činící rozsudek odvolacího soudu zmatečným, vypočtené v § 237 odst. 1 o.s.ř., k nimž rovněž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti, nejsou žalobkyněmi tvrzeny a ze spisu se nepodávají.

Dovolací důvod podle ustanovení § 24l odst. 3 písm. b) o. s. ř. je dán tehdy, trpí-li rozhodnutí odvolacího soudu takovými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Naplnění uvedeného dovolacího důvodu spatřují žalobkyně v okolnosti, že nebyly provedeny všechny jimi navržené důkazy, přičemž výslovně uvádějí vyžádání inventárního seznamu razítek bytového podniku a spis obvodního úřadu, týkající se sporné nemovitosti.

Ustanovení § 120 odst. 1 o.s.ř. ukládá soudu, aby rozhodl, které z účastníky navrhovaných důkazů provede a které nikoliv. Rozhodujícím hlediskem je mu posouzení, zda důkaz je způsobilý prokázat právně významnou skutečnost a zda jeho provedení není vzhledem k dosavadním výsledkům dokazování zbytečné. Sama o sobě okolnost, že soud neprovede účastníkem navržený důkaz, není proto bez dalšího způsobilá založit jako dovolací důvod kvalifikovanou jinou vadu řízení. Taková vada může být dána jen tehdy, jestliže soud navržený důkaz neprovede v rozporu s ustanovením § 120 o. s. ř., vše za předpokladu, že následkem mohlo být nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jak se podává z obsahu spisu, odvolací soud k návrhu žalobkyň, učiněnému při odvolacím jednání konaném dne 17. 4. 1996, prováděl důkaz listinou obsahující přehled razítek užívaných v bytovém podniku, jakož i listinou obsahující sdělení ke skutečnostem, jež měly být podle žalobkyň prokázány ve vztahu k obvodnímu úřadu. Po skončení uvedeného jednání zástupce žalobkyň nežádal provedení jiných důkazů a dokazování měl za úplné. Na výslovný dotaz odvolacího soudu nepřednesl žádné důkazní návrhy ani při posledním odvolacím jednání při němž byl vyhlášen napadený rozsudek. Je patrno, že vadou řízení, kterou dovozují dovolatelky, rozsudek odvolacího soudu netrpí; dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř. proto není dán.

Správnost rozsudku odvolacího soudu lze tedy prověřit pouze prostřednictvím dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., totiž posouzením právní otázky, zda doručení výzvy k vydání věci obvodnímu úřadu má účinky doručení povinné osobě z hlediska existence nároku tzv. pominuté oprávněné osoby podle § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb..

Není pochyb o tom, že žalobkyně uplatňují nárok podle ustanovení § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., tedy nárok těch oprávněných osob, které byly pominuty, vůči jiné oprávněné osobě, jíž byla věc vydána (vydána celá). Existenci tohoto nároku posléze citované ustanovení spojuje s předpokladem, že nárok byl uplatněn vůči povinné osobě v prekluzívní lhůtě šesti měsíců běžící od účinnosti zákona (1. 4. 1991). Povinnou osobou je bud‘ stát nebo právnická osoba, která ke dni účinnosti zákona věc drží (§ 4 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., výjimky z toho viz pod písm. a/ a c/), a fyzická osoba za podmínek určených v odstavci druhém citovaného ustanovení. Protože fyzická osoba jako osoba povinná v dané věci nepřichází v úvahu a protože současně není pochyb, že ke dni 1 . 4. 1991 nemovitosti „držel“ bytový podnik, je mimo pochybnost, že právě tato právnická osoba byla v daném případě povinnou osobou, které měla být doručena výzva k vydání věci.

Žalobkyně zjevně dovozují účinky výzvy doručené úřadu městské části z ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 172/1991 Sb., podle něhož do vlastnictví obcí nepřecházejí věci z vlastnictví České republiky, k jejichž vydání uplatní nárok oprávněná osoba. Se zřetelem k účinkům tohoto ustanovení mohly obce získat do svého vlastnictví z nemovitého majetku, se kterým před obnovením obecního zřízení zákonem č. 367/1990 Sb. hospodařily bývalé národní výbory, popřípadě organizace jimi zřízené, a který přešel na stát některou z restitučních skutkových podstat a podléhá proto režimu restitučních a rehabilitačních předpisů, jen ten dřívější majetek fyzických osob, k němuž nebyl oprávněnou osobou uplatněn v právu důvodný nárok. Takto Nejvyšší soud vyložil posléze citované ustanovení v rozhodnutí uveřejněném pod č. 17/1997 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a zdůraznil, že v § 4 odst. 2 zákona č. 172/1991 Sb. není založena konkurence vlastnictví obce a nároku osob oprávněných podle restitučních předpisů na vydání věci. Majetek, který ze zákona přešel na obce způsobem již uvedeným, tj. majetek, k němuž nebyl před účinnosti zákona uplatněn restituční nárok, obce převzaly ovšem také s povinností věc vydat (§ 4 odst. 1 citovaného zákona). Tento závěr Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí přijal jako výraz odmítnutí právního názoru, že vydání věci, která uvedeným způsobem přešla do majetku obce, by bylo zásahem do vlastnických práv obcí již nabytých. Otázkou, kdo je adresátem výzvy podle § 5 odst. 2 zákona č. 87/1991 Sb., se Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí nezabýval. Jednak nešlo v uvedeném rozhodnutí o otázku právně významnou, jednak jak již uvedeno tuto otázku zákon v zájmu právní jistoty oprávněných osob řeší mimo pochybnost, neboť nárok oprávněné osoby, založený ustanovením § 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb., podmiňuje jeho uplatněním ve lhůtě a u subjektu uvedeného v odstavci druhém, tj. u povinné osoby určené ve vazbě na § 4 odst. 1 se zřetelem ke stavu (právnímu i faktickému), který existoval ke dni 1. 4. 1991.

Nárok oprávněné osoby vůči osobám, kterým byla věc vydána (§ 5 odst. 5 zákona č. 87/1991 Sb.), je proto podmíněn tím, že pominutá oprávněná osoba v zákonné lhůtě vyzvala k vydání věci právnickou osobu, která věc držela ke dni 1 . 4. 1991 .

Právní posouzení věci odvolacím soudem, které bylo dovolacímu soudu otevřeno k přezkumu a které vyústilo v závěr, že v dané věci výzva, která měla být doručena obvodnímu úřadu, nemá zákonem předvídané účinky, je správné. Platí tedy, že z hlediska jediného dovolacího důvodu, který byl dovolatelkám k dispozici (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.), nelze rozsudek odvolacího soudu zpochybnit.